

The background is an abstract collage. It features a dark blue/black area at the top right, a brown area with concentric white circles on the left, and a blue rectangular patch at the top left containing a red circle. A large black triangular shape is positioned on the right side, serving as a backdrop for the title.

Vítězslav Nezval

Dnes ještě zapadá slunce
nad Atlantidou

Národní umělec Vítězslav Nezval o svém dramatu

Co, vás, Mistře, vedlo k napsání dramatu „Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou“?

Přivedla mne k tomu situace, v níž se dnes octl svět a za níž by bylo možné při zneužití přírodních sil, jako je atomová energie, ohrozit civilizaci. Problém Atlantidy je ovšem, že stojí víc než jednou nohou v mythu. Ale Platonova myšlenka, že na světě již jednou byla vysoká civilizace a že zahynula, mně nicméně dala zamyslet se nad problémem, byl-li takový zánik bezděčný a náhodný... Jestliže měla Atlantida vysokou civilizaci, mohl její zánik vzejít ze zneužití přírodních sil. Myšlenku dnes aktuální jsem transponoval na plátno mythu a snažil se vyjádřit ji také uměleckými prostředky, v nichž obrazotvornost musila sehrát dost velkou úlohu. Máme-li my, Češi, štěstí, že se u nás zrodilo několik utopistických her Karla Čapka, nezdá se mi nijak absurdním, sáhl-li jsem k vyjádření aktuální myšlenky do říše utopie. Platonův předpoklad, že malá athénská obec zadržela postup světovládné Atlantidy, mě hluboce zaujal a stal se mi zámkou, podívat se až na kořen toho, co lze nazvat heroismem. Nenávidím pathos pro pathos. Chtěl jsem ve třetím obraze ukázat lidskou podstatu, z níž pramení heroismus.

Ve vaší hře se střídá próza s hexametrickým veršem. Co tím sledujete?

Tím, že střídám prózu s hexametrickým veršem, pokusil jsem se dát hře větší životnost a dynamiku. Kdybych používal důsledně jen verše, nepodařilo by se mi patrně vyjádřit některé momenty ve hře dost intímně a prostě, stejně jako bych bez verše sotva mohl dát závažným myšlenkám široký dech. Střídání prózy a verše má

ostatně už v mých hrách svou tradici. Vzpomeňte na Manon Lescaut a na Loretku. Tentokrát jsem si volbou nerýmovaného hexametrického verše problém postavil trochu jinak.

Jak si představujete výpravu k tomuto dramatu?

Kdyby to bylo možné — ale tato možnost neleží docela nasnadě — mohl by nejideálněji vypravit tuto hru malíř reálný a imaginativní, jako je velký mexický malíř Rivera. Nesmíme zapomenout, že v Mexiku jsou pyramidy jako v Egyptě a jako asi byly v Atlantidě, která je bezpochyby jejich pravlastí. V mexickém malíři žije mnoho z krásy, kterou sám pro sebe formuluje jako „atlantskou“. A v Mexiku žije osmdesátiletý malíř a spisovatel, který si, jak jsem se dověděl v nedávných dnech od novináře Antonia Rodrigueze, dal pseudonym dr. Atl. Slovo atl znamená ve starém mexickém jazyce voda. Dr. Atl prý o Atlantidě mnoho vědecky bádá. V každém případě mají mexičtí malíři obrovskou kontrastní fantazii, a tu bych přál výpravě své hry, ať bude od kteréhokoli českého výtvarníka.

Otřesná je postava Vladaře, tyрана, který v zaslepenosti své vlastní dobyvačnosti chce zničit athénské vojsko a zničí přitom i sebe sama a celou zemi. Byl to hlavní záměr, který jste postavě uložil?

Ano, máte pravdu. V postavě Vladaře jsem nechtěl vykreslit určitého tyрана, ale tyranil a její nebezpečí pro lidstvo.

Co byste chtěl vzkázat našim čtenářům?

Nic bych si nepřál více, než aby tato hra, která chce být hrou varovnou, posunula boj o mír o krůček vpřed.

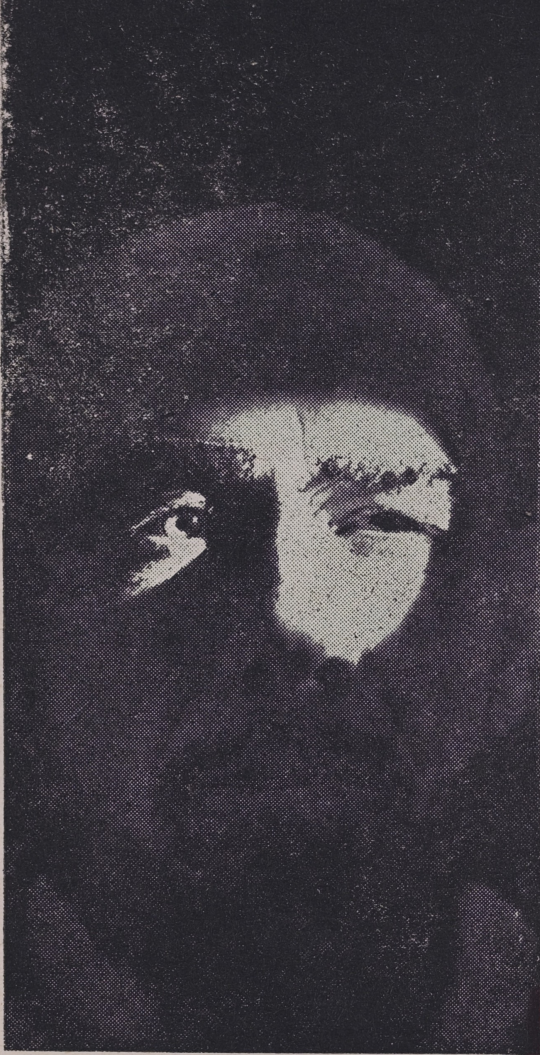
Rozhovor s redaktorem Lidové demokracie před prvním uvedením.

Česká poezie má dvě nevýratné osy, kolem kterých bude ještě hodně dlouho kroužit, dva prameny živé vody — prvním z nich je Karel Hynek Mácha, druhým Vítězslav Nezval. Dvě hvězdy první velikosti na naší básnické obloze; oba znamenají mohutný skok vývoje poezie ve své době, vytyčují další možné cesty, kouzelníci básnického obrazu, kteří nás učinili dědici dvou největších básní napsaných v českém jazyce — „Máje“ a „Edisona“.

Vítězslav Nezval proletěl tou oblohou jako burácivý meteor, oslňující chrlič básnické magie, pták ohnivák české poezie, neklidný, nesmírně dynamický, jehož mohutná křídla nabírala z domácích studánek i z moří světa. Nezval, který zbásňuje fascinující vliv Paříže i nekonečnou krásu a uhrančivost Prahy, Nezval, mistr milostné a erotické lyriky i životem udýchaný chlapec, který píše nádherné verše své matce, hravý jako dítě a moudrý jako filosof, občan své doby, bojující za mír a varující před totální atomovou smrtí, velký renezanční duch naší kultury, který má jeden pól vypjaté tvořivé struny ve své rodné vesničce a druhý ve vesmírných výškách.

Své dramatické dílo dovršil Nezval podobenstvím o Atlantidě, které píše jako varování těm, kdož by chtěli mocných vědeckých poznatků zneužít k zahubení lidstva. A jeho spár básnického génia je cítit i při zpracování tohoto velkého světodějného tématu. Nezval nevyklíkl heslo, nezosnoval traktát, ale zazpíval horoucí zpěv, kterým zatracuje Vladaře a jemu podobné a kterým oslavuje heroismus dělného člověka. Navzdory katastrofické notě, která hru prostupuje, je Nezvalova dramatická báseň optimistická. Neboť hyne světovládná Atlantida, ale žijí svobodné Athény, žije životadárná láska Athéňana a Kleito, Holky a Gadeira. Nezvalovo poselství je plné víry. Velký milenec života věří v jeho nezníčitelnost.

Miloš Horanský

Vladař:

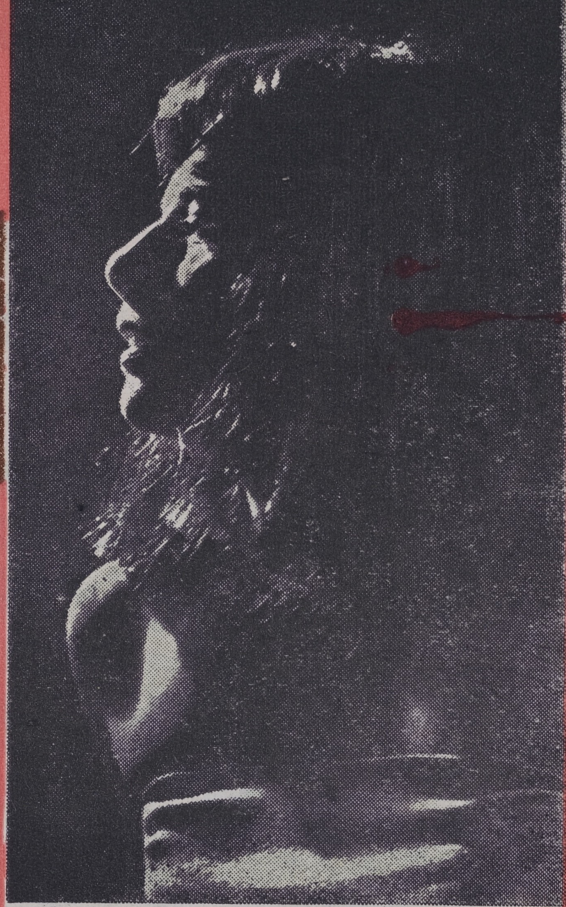
Zákon, stále jen zákon, změním
zákony, změním,
já jsem Vladař, to já,
to já jsem větší než zákon . . .

Kleito:

Jednejte moudře vládcové lidu!

Jednejte moudře!

Holka: Nikdy jsem se nestarala o vaši zemi, nevím také,
že by se vaše země starala kdy o mne

STÁTNÍ DIVADLO

VÍTEZSLAV

Režie: Miloš Horanský

Scéna: Ladislav Vychodil, laureát st.
ceny, j. h.

Hudba: Jan Klusák, j. h.

Dnes ještě zapadá sl

Hra o pěti

Vladař	František Šec	Foinický kupec	Jiří Duras
Gadeiros, jeho bratr	Jiří Adamíra	Stařec	Miloš Pavlín
Kleito, milénka		Tančící loutka	Elen Colombová
Vladařova	Zora Rozsypalová		Hana Šarounová
Holka z přístavu	Ljuba Benešová	První učenec	Josef Haukvic
Athénan	Svatopluk Matyáš	Druhý učenec	Stanislav Wandas
Sochař	zasloužilý umělec	První zloděj	Alois Müller
	Antonín Brož	Druhý zloděj	Tomáš Solc
Sochařova žena	Anna Kratochvílová, vy-	Mladý kovář	Jaroslav Nedvěď
	značená Za zásluhy o	První zástupce lidu	Jiří Zvěřina
	výstavbu	Druhý zástupce lidu	Miloš Ježíšek
Pradlena	Milena Asmanová	Stráž	Karel Čepek j. h.

Tančí: Rudolf Brom, Jiří Duží, Jiří Hájek, Ladislav Mašek, Ivan Mičola, Josef Radil, Zdeňka Hrtoňová, Alena

Inspicent: Miloš Kožušník

Přestávka po 3. dějství.

O V OSTRAVĚ

NEZVAL

unce nad Atlantidou

obrazech.

Kostýmy: Helena Bezáková, j. h.

Choreograf: Pavel Šmok

Asistent režie: Jiří Duras

První posel . . .	Miroslav Olejníček
Druhý posel . . .	Ivo Malíř
Třetí posel . . .	Leo Psotka
Čtvrtý posel . . .	Zdeněk Kulháněk
Pátý posel . . .	Richard Štukheil
Šestý posel . . .	Jan Bolech
Sedmý posel . . .	Ervín Kirschner
Velekněz . . .	Slavomil Kramoliš
Nosič . . .	Jan Bolech

Amferes . . .	František Benoni
Autochthon . . .	Josef Haukvič
Azaes . . .	Jiří Zvěřina
Diaprepes . . .	Jaroslav Nedvěď
Elassipes . . .	Jaroslav Přeček j. h.
Euaímon . . .	Jiří Duras
Mestor . . .	Stanislav Wandas
Mneuseus . . .	Tomáš Šolc

Athéňané, Athéňanky, atlantský lid, kněží, Vladařova suita, nosiči, zajatci, vojáci, lidé z přístavu
aj. členové operního sboru SDO a externisté

Kadlecová, Dagmar Krásová, Hana Leděčová, Jana Lipovská, Zdeňka Nedvěďová, Marie Steinová

Text sleduje: Míla Stará

Premiéra dne 18. prosince 1961 v Divadle Zdeňka Nejedlého.

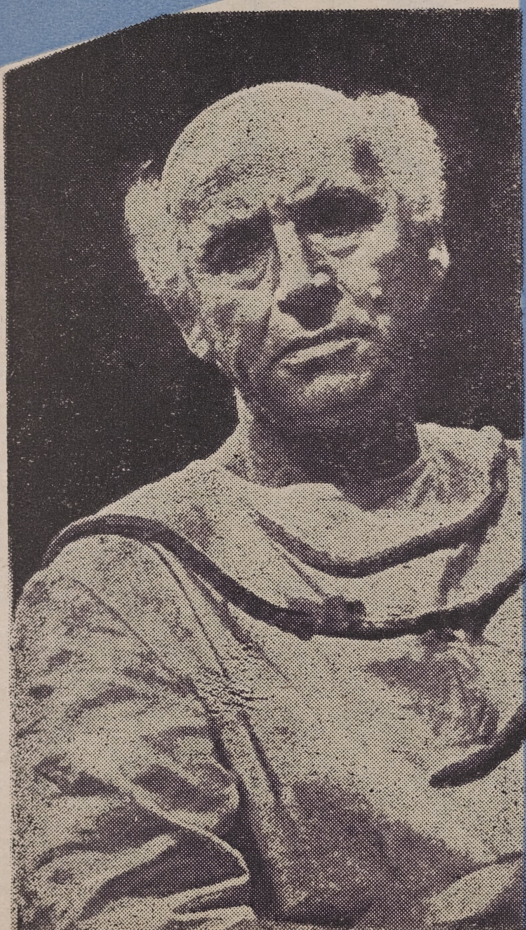

Sochařova žena:

Vrátíš-li se snad zpět jak
vítěz, polib tu vrbu,
na níž padá teď večer jak
smuteční prapor:

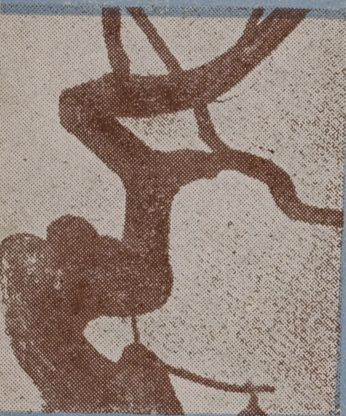
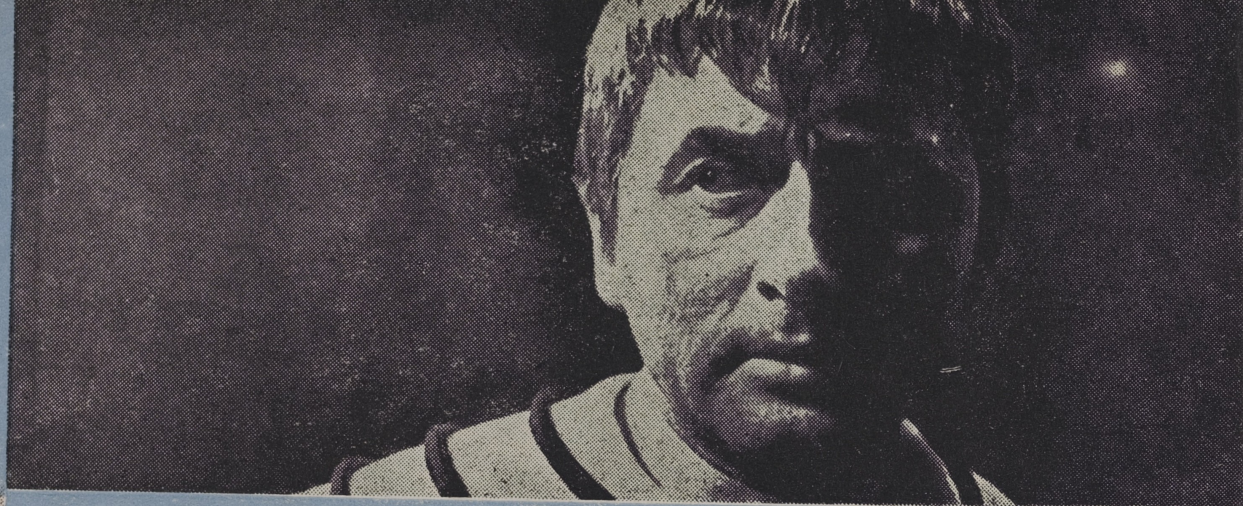
Loučím se s tebou!

Do boje!

Sochař:

. . . nikdy nezahynul žádný,
kdo přinesl vlasti
na štít celý svůj život

Gadeiros: Uplynou tisíce a tisíce let a budoucí
lidstvo v potu tváře si vytvoří ruce,
kterými by mohlo převzít náš poklad...

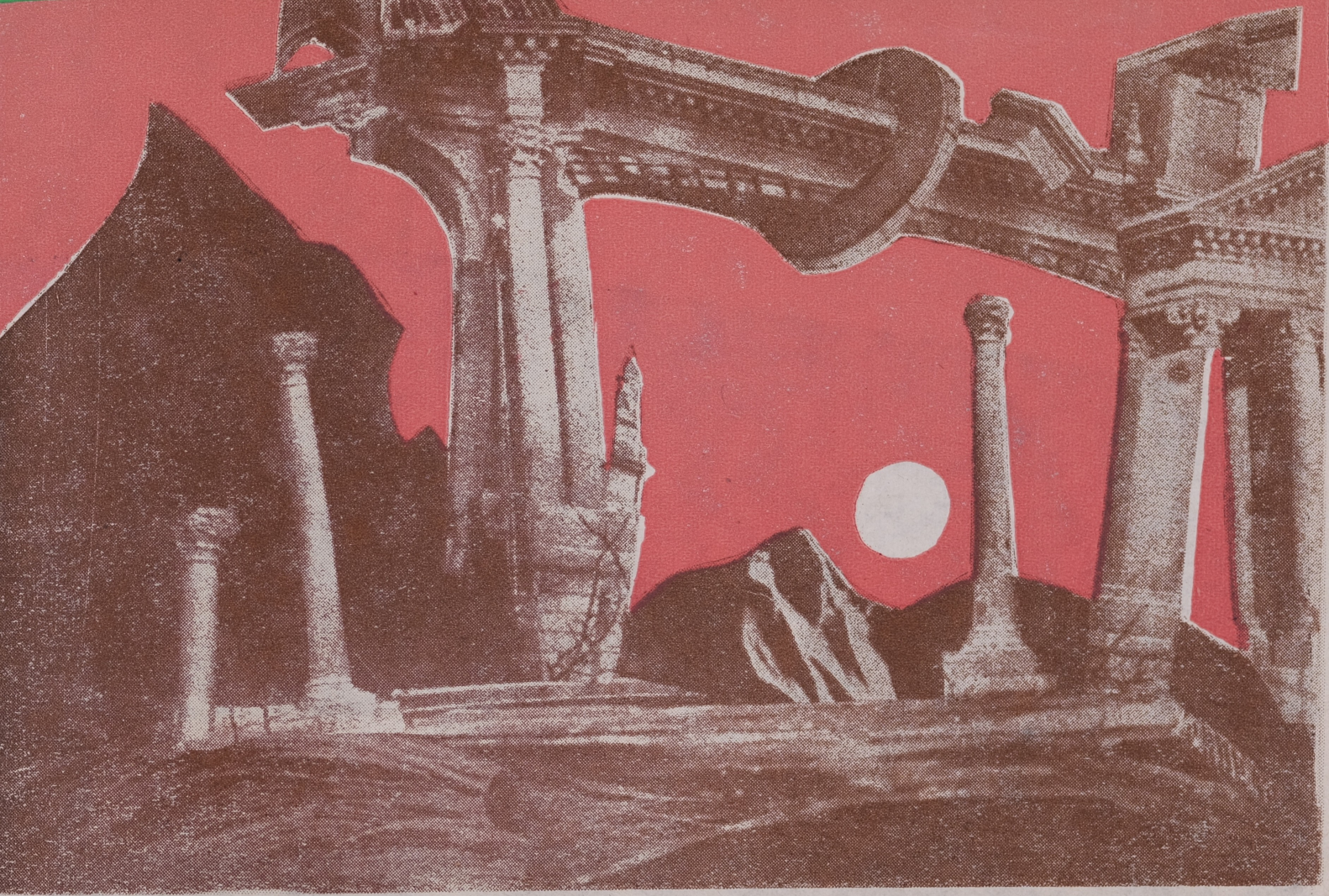
Smyslem života toho, kdo se dal cele do služeb umění, je vědomá povinnost setrvat za všech okolností tam, kde ho vyvrhla jeho touha. Uvidí se, proč životy umělců jsou v mnohém tak zdánlivě scestné, proč jsou tyto životy zdánlivě obětované o nic víc a o nic méně, než život těch, kteří se zasvětili vojenskému povolání. Je něco velmi silného v touze, která nás osudně připoutá k tomu a k nejinému poslání. Na cestě k jeho splnění potkáváme četná hořící Ninive, nebo alespoň sodomské sloupy bohemství a jiných tragikomických donkichotiád. Místo jiného obřadného viditelného znamení pokrývá čelo vášnivců, kteří nastoupili všemu navzdory svou cestu, svéhlavost. Budete-li chtít tuto svéhlavost násilím zkrotit, nebo alespoň zneškodnit, dožijete se děsných překvapení. Především neradte a nepředpisujte nic z toho, co byste sami chtěli, nebo co by se vám hodilo. Umělec není ani panštější, ani lokajštější, než vy sami. Nemůže postrádat nejvyšší stupeň inteligence, nemá-li upadnout do břídlivství. A neobracejte nevíru v sebe v nevíru v ty, kteří jsou přes všechny své omyly lepším já lidstva.

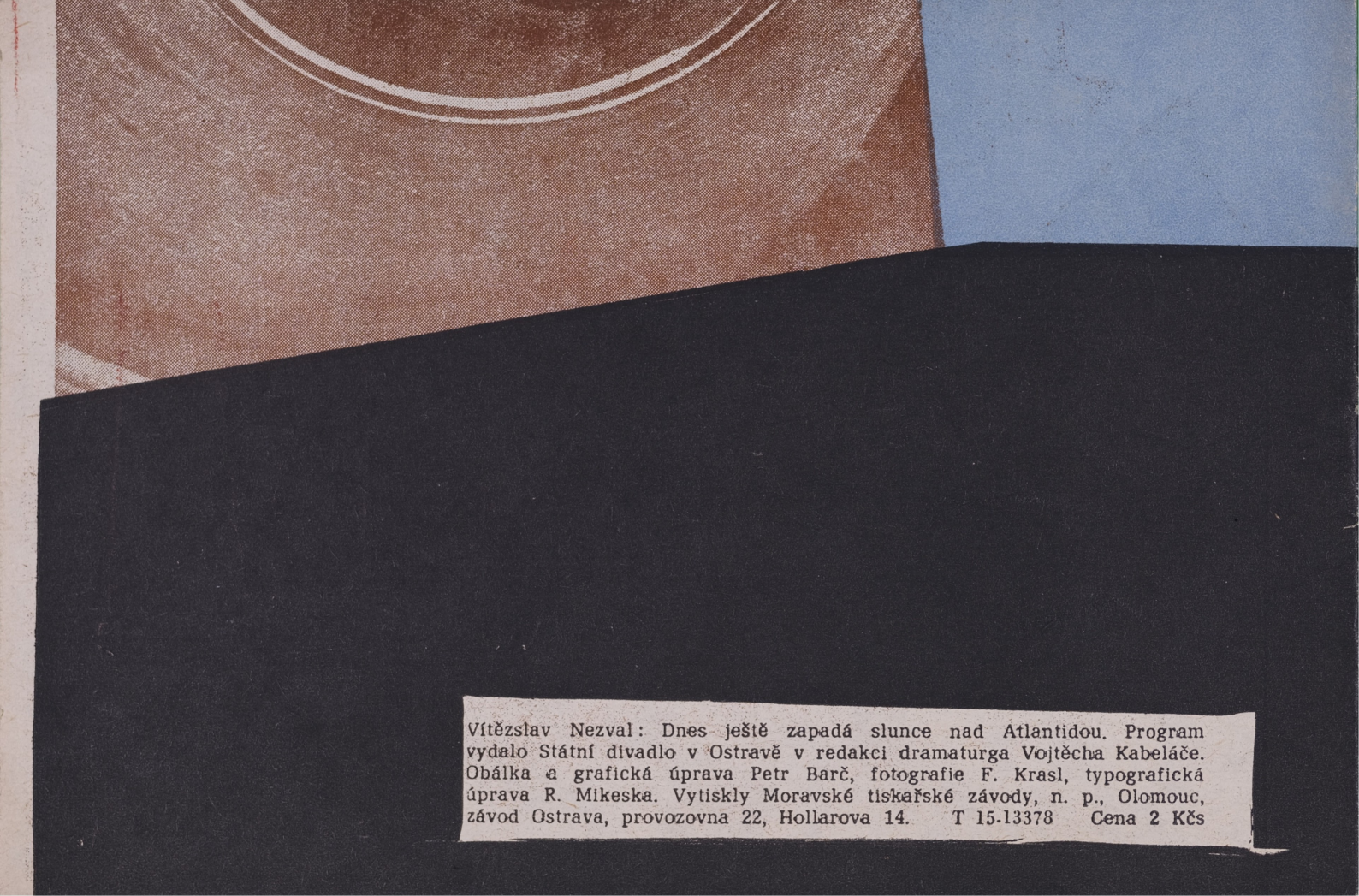
Kromě toho nezapomínejte, že člověk čeká na sdělení člověka a nikoliv na ryčnou fanfáru jednohlasně přijatých usnesení. Člověk čeká na sdělení člověka. Pro takové sdělení je schopen družby, obdivu, teplého zbožňování. Nemám ovšem na mysli všelijaké tvrdohlavce, kteří se tváří individualisticky, to jest tak, jako bychom nevěděli, co je příčinou válek a vraždění. Jsou nás milióny, kdo to víme. Kdo, to víme tak dobře, jako že jedna a jedna jsou dvě. Víme také, proč jsou ještě popravni špalvy a žaláře. Nenávidíme je s výkřikem: Smrt všem Bastilám světa!

Vítězslav Nezval: Z mého života

GADEIROS:

Daleko, daleko, dál, než může dohlédnout člověk,
na samé hranici konce rád bych si představil,
co bude po nás po všech, co bude po potopě,
jakou zdoluhavou poutí pokročí lidstvo vpřed,
kam jsme dospěli my, jakou zdoluhavou poutí...
Jedno je jisté, běda, hlubiny Atlantiku
nevydají už nikdy, nikdy už v dějinách,
nikdy v budoucnosti, ať si je jak chce blízká
anebo vzdálená, nikdy, nikdy, už nikdy, nikdy,
nikdy nevydají, co vydaly svévolně v plen.
Ach, běda, Atlantiku,
v tobě, rozsápán vodou, prokletý fantom zkázy
rozvíjí nad všechno lidské svá chapadla chobotnice,
prokletý Atlantiku, běda ti, běda, běda,
daleko od tvých břehů, na jiném konci světa
najde si hnízdo pták, najde si člověk dům.
Chudobná Evropo, v níž třpytí se porůznu ledy,
vidím tě přes brvy věků. Vidím tě, Asie,
vidím vás v prismatu slz, třpytit se jako duhou,
vidím tě, druhé lidstvo, ty, které nedopustíš,
aby zneužil tyran, či zaprodal svatokupec,
co nám bylo tak drahé — co nám je tak drahé.

Vítězslav Nezval: Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou. Program
vydalo Státní divadlo v Ostravě v redakci dramaturga Vojtěcha Kabeláče.
Obálka a grafická úprava Petr Barč, fotografie F. Krasl, typografická
úprava R. Mikeska. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., Olomouc,
závod Ostrava, provozovna 22, Hollarova 14. T 15-13378 Cena 2 Kčs